

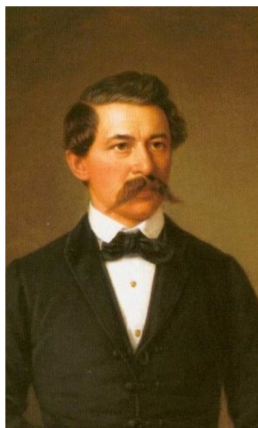
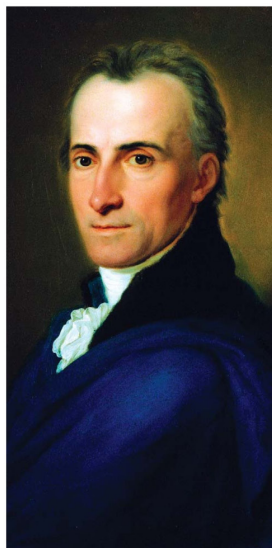
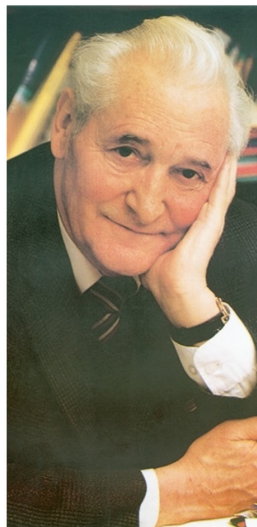
KÁNON, KANONIZÁCIÓ, IRODALOMOKTATÁS

UNIVERSITATEA BABEŞ-BOLYAI
BĂBEŞ-BOLYAI UNIVERSITY
FACULTATEA DE LITERE
ŞI ŞTIINŢE UMANITARE

FACULTATEA DE LITERE
BOLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
FAKULTÁT FÜR PHILOLOGIE

ONLINE KONFERENCIA
ÉS MŰHELYBESZÉLGETÉS

2020. OKTÓBER 30-31.

PROGRAMFÜZET

Kánon, kanonizáció, irodalomoktatás
Online konferencia és műhelybeszélgetés

2020. október 30–31.

A konferencia online elérhetősége: <https://bit.ly/351sNf5>

Babeş–Bolyai Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Magyar Irodalomtudományi Intézet

A konferencia partnere a Kolozsvári Akadémiai Bizottság

2020. október 30. (péntek)

9.00 – 10.30:

Új kánonok, új elméletek, új tétek

Berszán István: *Kanonizáló relevanciarendekről és gyakorlati alternatíváikról*

Serestély Zalán: *Önkanonizáló alakzatok és ezek irodalomelméleti tétjei a Borges-életműben*

A beszélgetéskötetek, önéletírások, interjúk és esszék szerepe az önkanonizálásban

Zabán Márta: *Hagyományszemlélet és reprezentációs normák kanonizációja a népszínmű műfajtörténetében*

10.30 – 11.00: szünet

11.00 – 13.00:

Kánon, taníthatóság, pedagógiai érzékenység

Mekis D. János: *Ki szereti Ady Endrét? A kánon mint lehetőség*

Farmati Anna: *A kánon pereméről: dekanonizáció és újrankanonizáció, avagy régi szövegek autonóm olvasatban és diakronikus függőségben*

T. Szabó Levente: *Mi lehet a tétje, értelme a klasszikus magyar irodalom iskolai jelenlétének?*

2020. október 31. (szombat)

10.00 – 13.00:

Online kerekasztal-beszélgetés az irodalom oktatásának lehetőségeiről

a BBTE Magyar Irodalomtudományi, valamint Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézete munkacsoportjának középiskolai tanterv-koncepciója alapján

Moderátorok: Fóris-Ferenczi Rita és Orbán Gyöngyi

Dáné Szilárd, Hargita Megyei Tanfelügyelőség, Csíkszereda

Deák Magdolna, Bod Péter Tanítóképző, Kézdivásárhely

Gál Gyöngyi, Szatmár Megyei Tanfelügyelőség, Szatmárnémeti

Kékesi-Keresztes Lujza, Baróti Szabó Dávid Technológiai Líceum, Barót

Kőmíves Noémi, Kovászna Megyei Tanfelügyelőség, Sepsiszentgyörgy

Marton Simon Anna, Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy

Molnár Gábor Tamás, ELTE, Budapest

Murvai Éva, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, Marosvásárhely

Pethőné Nagy Csilla, Pécsi Tudományegyetem, Babits Mihály Gyakorló

Gimnázium és Szakközépiskola

Váradi Izabella, Németh László Elméleti Líceum, Nagybánya

Zágoni Melinda, Báthory István Elméleti Líceum, Kolozsvár

Berszán István

Kanonizáló relevanciarendekről és gyakorlati alternatíváikról

A kanonizációnak azt a módját, amely az irodalom életünkben betöltött szerepét meghatározza, Galin Tihanov relevanciarendnek (*regime of relevance*) nevezi. Értelmiségtörténeti koncepciójában az irodalom társadalmi-politikai funkcióját hangsúlyozó relevanciarendet az orosz formalisták 20. század eleji fellépésétől kezdve az irodalom önállóságának, illetve önálló diskurzus voltának relevanciarendje váltotta fel, majd az elméleti korszak 80-as, 90-es évekbeli leáldozása után leginkább egyéni szórakozásként vagy terápiaként vált relevánssá. Csakhogy eközben Tihanov mindvégig az elmélet és az irodalom *történetiségét* tartja relevánssnak.

Előadásomban amellet fogok érvelni, hogy az irodalom életünkben betöltött szerepét érdemesebb az írás és az olvasás konkrét gyakorlatából kiindulva felvetni. Annak elfogadása helyett, ahogy valamely társadalmi, politikai, gazdasági vagy intézményi kontextus, illetve valamely tudományos paradigma instrumentalizálja az irodalmat, az irodalomoktatásban célszerűbb – ezek feltárása és leleplezése közben is – magát az irodalmi írást és olvasást kínálni fel a gyakorlati tájékozódás kísérleteiként. Így nem ideológiai-módszertani álláspontok melletti elköteleződésre bírjuk a diákokat, hanem a művészi gyakorlatok tájékozódási igényességének tanulására.

Természetesen arra is válaszolnunk kell, hogy ez az oktatási és/vagy irodalomtudományi törekvés hogyan tévedhet el az irodalmat *tájékozódási gyakorlatként* kanonizáló relevanciarendként, és miként maradhat a kanonizáló törekvések gyakorlati alternatívája.

Farmati Anna

A kánon pereméről: dekanonizáció és újrakanonizáció, avagy régi szövegek autonóm olvasatban és diakronikus függőségben

A kánon és a kanonizáció irodalomtanítás felőli felvetése olyan irodalomtörténet-oktatói tapasztalatokra irányította a figyelmemet, amelyek elsősorban a kánonok egymásmellettségére/alternativitására kérdeznak rá, illetve kanonizált értelmezések státusmegőrzésére vagy éppen elvesztésére. Miért van az, hogy Janus Pannonius néhány versét még mindig meghaladott értelmezéssel „hozzák vissza” diákjaink diákjai? Hol szivárog el a tudás sokszínűsége, az alternativitás szabadsága, amikor évről évre csak a Margit-legenda jelenti a legenda műfaját a középiskolában tanító számára... A középkori szövegek – egyáltalán a régi irodalom jelenlétének létjogosultsága az iskolai tartalmakban egyébként is gyakran vitatott, mégis ott van – „mint szükséges rossz”. De ha „rossz”, miért szükséges? Vagy, ha szükséges, mi benne a rossz? A hazai közoktatás – melynek művelői többnyire a mi intézetünkben kerülnek ki – vajon tud-e kapcsolatot teremteni az irodalomtörténet története során változó kánonok között? A régi (magyar) szöveg végül is mitől és hogyan kanonikus az oktatásban? Nem választ keresek ezekre a kérdésekre, hanem az irodalmi régiség mai kutatási gyakorlatának és a régi szöveg olvas(tat)hatóságának találkozási pontjaihoz szeretnék eljutni.

Mekis D. János (PTE/BBTE)

Ki szereti Ady Endrét? A kánon mint lehetőség

Ady Endre öröksége a költő halála után közügyggyé vált Magyarországon. De nem egyetlen közösség ügyévé; különféle, eltérő gondolkodású és meggyőződésű csoportok vallották magukénak e költészetet, versengve az értelmezés privilégiumáért. A recepció hullámhegyei és hullámvölgyei után, Ady helye jelenleg is stabil a kánonban, de a ráirányuló figyelem ma újból elsősorban ideológiai-politikai jellegű. Ahhoz, hogy ezt a káros folyamatot megváltoztathassuk, meg kell mutatnunk az életmű tényleges, azaz esztétikai jelentőségét. A közeli és a távoli olvasás technikáinak összeegyeztetésével feltárható, hogyan alakult az egyes korszakok, irányzatok, erős olvasatok Ady-Gestaltja, azaz a verseinek szemantikus-kognitív sémája. Amely tehát diskurzusfüggő, intézményfüggő, és természetesen az iskolai oktatásban is megjelenik; de nem vonható kétségbe, hogy maguknak a verseknek olyan gazdag a jelszerűsége, hogy többféle érzelmi és értelmi kognitív folyamatot képesek megindítani a mindenkori olvasásban. Előadásom emellett sorakoztat fel érveket, történeti áttekintésekre és szöveganalízisekre támaszkodva.

Serestély Zalán

Önkanonizáló alakzatok és ezek irodalomelméleti tétjei a Borges-életműben

A beszélgetéskötetek, önéletírások, interjúk és esszék szerepe az önkanonizálásban

A kánonképzés/kánonképződés megértésének egyik fontos irányvonala az önkanonizáló gesztusok vizsgálata, illetve tétjeik, hatásuk feltárása. Milyen mértékben, milyen módon, milyen eszközökkel határozhatja meg a szerző maga, hogy művei beágyazódnak-e a kánonba, pontosan melyik kánonba ágyazódnak be, és az életmű mely rétege váljon kanonikussá? Milyen alakzatai lehetségesek az önkanonizálásnak?

Az ikonikus argentin író, költő, esszéíró, irodalomkritikus Jorge Luis Borges olyan életművet alkotott, amely már a múlt század második felére a világirodalmi kánon részévé vált. Ugyanakkor ez a verseskötetektől, rövidprózai művekből, tanulmányokból, esszékből, kritikákból, recenziókból, beszélgetéskötetektől felépülő életmű számos önkanonizáló gesztust is fölmutat. Előadásom során ezen önkanonizáló gesztusok közül vizsgállok meg néhányat, főleg az életmű olyan peremrétegeiből, amelyek rendszerint kívül esnek az igényes irodalomtudományos vizsgálódások pászmáin. Amellett fogok érvelni, hogy a közelebről megvizsgált borgesesi önkanonizáló gesztusok egyszersmind igényesen kidolgozott és türelmesen bejáratott irodalomelméleti játékok is. Olyan játékok, amelyek paradox módon valamiféle pszeudoreferencialitás mímelésével kezdik ki az azonos szerzői szignóval ellátott művek heterogén sokaságának referenciális szempontú életművé olvasását, lelepleznek felszínes értelmezői stratégiákat, és zavarba ejtő kérdéseket intéznek hozzánk azzal kapcsolatban, hogy tulajdonképpen mi is az életmű, milyen cserebomlások lehetségesek annak rétegei közt, és e cserebomlások miként provokálják akár a kánonképzés lehetőségeivel kapcsolatos gondolkodást is. A Borges-életmű kánonivá válásának módjai gyakran arról árulkodnak, hogy nem ismertük fel ezeket a játékokat.

T. Szabó Levente

Mi lehet a tétje, értelme a klasszikus magyar irodalom iskolai jelenlétének?

Általában természetesnek vesszük azt, hogy az irodalom bizonyos korszakai tanítandók és taníthatók. Az irodalomoktatással kapcsolatos számos magától értetődő előfeltevésünk végét jelzi, hogy mára már a klasszikus magyar irodalommal kapcsolatban is rendszeresen felmerül, hogy fontosabb szereplői és életművei nem tanítandók/nem taníthatók. Az ilyen pillanatokban mindig jól fog az irodalomtörténetet (vagy az egyes korszakait) művelők számára is, hogy az alapoktól gondolják át a saját státusukat. Épp ezért azt az alapvető kérdést kívánom feltenni,

hogy mi az értelme és tétje a klasszikus magyar irodalom iskolai olvasásának?

Zabán Márta

Hagyományszemlélet és reprezentációs normák kanonizációja a népszínmű műfajtörténetében

Előadásom a sajátosan magyar kreációként számon tartott népszínmű műfajának 19. századi kontextusait vizsgálja. Ezen belül arra a viszonyrendszerre kérdez rá, amelyben a népszínmű egyszerre válik a nemzetkonceptiók nagyon friss, nagyon aktuális megjelenítőjévé, egyúttal fény derül arra, hogy a meglehetősen ambivalens megítélésnek örvendő népszínmű a 19. század folyamán milyen kanonizációs folyamatokat indított el, hogyan értelmezte át a nemzetépítés stratégiáit.